

3. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. О. І. Харитонова. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Істина, 2010. – 344 с.

4. Козирева В.П., Слесар І.В. Засоби доказування в господарському судочинстві / В.П. Козирева, І.В. Слесар // Юридична наука і практика: виклики часу: V міжнародна науково-практична конференція. – 2015. – Т. 3. – С. 120–123.

5. Прокопенко В.В. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Електронний ресурс] / В.В. Прокопенко. – Режим доступу: <http://jurists.org.ua>.

Онщенко В.В.

студентка,

Науковий керівник: Олефір А.О.

кандидат юридичних наук, асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АВТОНОМІЯ ВОЛІ СТОРІН ДОГОВОРУ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Автономія волі сторін є фундаментальним принципом при укладенні зовнішньоекономічних договорів. Вказане правило відображене у ст. 6 Закону України «Про міжнародне приватне право», відповідно до якої учасники наділені правомочністю самостійно здійснювати вибір права, що підлягає застосуванню до змісту правових відносин, у випадках, передбачених законом [1]. Проте, якщо ми порівняємо вказане твердження з певними міжнародними актами, зокрема Регламентом Рим I, то воно здається досить звуженим, адже ч. 1 ст. 3 вказаного Регламенту вказує, що свобода вибору полягає у тому, що «договір регулюється правом, обраним сторонами», тобто відсутня вказівка на передбаченість дозволу на вибір права у законодавстві [2].

Проте, якщо ми враховуватимемо той факт, що господарські відносини базуються саме на договірних зобов'язаннях, то спеціально-дозвільна, за типом правового регулювання, норма ст. 6 Закону України «Про міжнародне приватне право» поступається правилу, викладеної у ст. 43 вказаного закону, за якою «сторони договору згідно із статтями 5 та 10 цього Закону можуть обрати право, що застосовується до договору, крім випадків, коли вибір права прямо заборонено законами України» [1].

У науці зустрічається декілька класифікацій угод про вибір права. Так, Задорожна С.М. вказує, що існує два способи застосування

досліджуваного принципу, а саме, прямий та непрямий вибір права. Прямий вибір права с свою чергу ділиться на категоричний та конклюдентний. Конклюдентний в широкому сенсі вибір включає мовчазний та конклюдентний у вузькому сенсі вибір права. Непрямий вибір це ніщо інше, ніж конкуренція колізійних прив'язок [3, с. 15]. Діковська А.І. угоди про вибір права поділяє на явні, у яких вибір права явно виражений, та неявні, що постають з умов договору або сукупності обставин справи, за якими можна зробити висновок про те, що сторони бажали б застосування певного права [4, с. 134]. Як бачимо, вказані позиції є майже тотожними та відповідають українському законодавству, а саме ч. 2 ст. 5 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Також, виділяють, так звані, «гіпотетичні угоди». Проте, як зазначає Канашевський В.А. суд повинен брати до уваги реальний намір сторін, а не той, який лише мається на увазі [5, с. 50].

Явний або прямий вибір права може здійснюватися у кількох формах. Зокрема, це може бути відображено у самому тексті зовнішньоекономічного договору. Також, можна скласти окремий документ, який буде невід'ємним додатком до договору. Задорожна С.М. також вказує, що вибір права може бути зафіксованим і в тексті пророгаційної (арбітражної) угоди [3, с. 14].

Відповідно до ч. 5 ст. 5 Закону України «Про міжнародне приватне право», вибір права або зміна раніше обраного права можуть бути здійснені учасниками правовідносин у будь-який час [1]. Тобто, сторони договору не пов'язані жодними темпоральними обмеженнями щодо угоди про вибір права, і відсутність або зміна цієї угоди не впливатиме на дійсність основної угоди.

Цікавою є також позиція Діковської А.І., яка зазначає, що на явну вираженість вибору права вказує посилання на загальний принцип визначення права. Зокрема, вчена наводить як приклад справу «*Companie Tunisienne de Navigation S.A. v Companie d'Armement Maritime S.A.*», у якій посилання в договорі на стандартні умови, що містили вибір застосовуваного до договору права як «право держави, під прапором якої плаває судно», було розцінено Палатою Лордів як явно виражений вибір французького права [4, с. 135].

Щодо неявних або непрямих угод, то Закон України «Про міжнародне приватне право» вказує, що воля сторін може бути витлумаченою з їх дій, умов правочину чи обставин справи [1].

Значно розширений перелік чинників, які вказують на непрямий вибір права у європейській практиці. Так, у доповіді до Конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань, М. Гуліано та П. Лагарде вказують, що на реальний вибір права можуть вказувати застосування стандартних форм (наприклад, Морський страховий поліс Ллойда), матеріали, які зафіксували хід попередніх ділових переговорів,

та наявність посилань на норми законодавчого акта конкретної держави (наприклад, якщо сторони посилалися на господарський кодекс Франції, то у суду не виникне сумнівів, щодо обраної сторонами юрисдикції) [6].

Окрім цього, європейська практика, зокрема п. 12 Регламенту Рим I, встановлює, що для встановлення того, чи був висловлений вибір права сторонами варто брати до уваги угоду сторін, яка спрямована на надання одному чи декільком судам держави-члена виключної юрисдикції з розгляду спорів, що виникають на підставі договору. Проте, як зазначають професори М. Гуліано та П. Лагарде, вказане не є остаточним рішенням та може бути спростовано іншими умовами договору та існуючими фактами [6].

Важливою складовою принципу автономії волі є можливість сторін обрати до різних елементів угоди різні юрисдикції. Це опосередковано закріплено у ч.4 ст. 5 Закону України «Про міжнародне приватне право», за якою «вибір права щодо окремих частин правочину повинен бути явно вираженим». Подібне явище називається «*dépeçage*», і з приводу нього існує декілька позицій науковців. Так, М. Гуліано та П. Лагарде вказують на дві основні позиції. Одні експерти стверджують, що за загальним правилом договір повинен регулюватися одним законом, а винятками можуть виступати лише ситуації, за яких контракт складається з кількох договорів, котрі є юридично та економічно незалежними один від одного. Інші вказують, що розмежування юрисдикцій напряду пов'язана з принципом свободи договору, який не може бути забороненим [6]. Вважаємо, що позиції обох груп вчених є обґрунтованими, адже, якщо слідувати думки першої групи вчених, то розмежування юрисдикцій може призводити до зловживання сторонами договору своєю свободою, з метою ухилення від негативних для них положень законодавства певної держави, а, відповідно до позиції другої групи, ігнорування основоположного принципу договірних зобов'язань є порушенням усталеної практики. Тому цілком логічним було обрання позиції прихильників теорії «*dépeçage*» з введенням ряду захисних положень, до яких можна віднести наявність імперативних норм у правовій системі певної держави, які унеможливають обхід закону, закріплення застережень про публічний порядок

Отже, на основі положень національного та міжнародного законодавства, наукових досліджень ми проаналізували правило автономії волі сторін, яке є елементом принципу свободи договору у зовнішньоекономічних відносинах. Вказане правило полягає у наданні сторонам договору правомочності, щодо вибору права, яке буде регулювати майбутні або вже наявні між ними правовідносини, а його призначення полягає в максимальній регламентації договірних відносин відповідно до волі сторін, а не до правил, встановлених колізійними нормами. Відповідно до наукових позицій існує два види реалізації

вказаного принципу: явний (вказівка в угоді або в окремому документі, застосування загального принципу визначення права) та неявний (тлумачення здійснюється на основі дій, умов правочину чи обставин справи, ходу попередніх переговорів, вказівки на норми певного акта та обрання певної судової інстанції). Також нами було досліджено можливість застосування права кількох держав до різних частин однієї угоди, та зроблено висновок про необхідність застосування вказаної доктрини.

Список використаних джерел:

1. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2709-15/para039#o39>.
2. Регламент (ЄС) N 593/2008 Європейського Парламенту та Ради «Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань («Рим I»)»: Міжнародний документ від 17.06.2008 р. № 593/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_905
3. Задорожна С.М. Автономія волі сторін у міжнародному приватному праві: дис. канд. юрид наук / С.М. Задорожна. – К., 2006. – 203 с.
4. Діковська І.А. Форма угод про вибір застосовуваного до договору права / І.А. Діковська // Альманах міжнародного права. – 2015. – № 7. – С. 133-141.
5. Канашевский В.А. Внешне-экономические сделки. Материально-правовое и коллизионное регулирование / В.А. Канашевский. – М.: Wolters Kluwer, 2008. – 296 с.
6. Giuliano M. Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations / M. Giuliano, P. Lagarde [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aei.pitt.edu/1891/>.

Симонян А.В.

аспірант,

Юридичний факультет

Донецького національного університету

КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В СФЕРІ ЗДІЙСНЕННЯ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Розглядаючи поняття організаційно-господарських відносин та аналізуючи наукові джерела різних часів, було виявлено відмінне трактування поняття таких відносин порівняно з тим, яке запропоноване